

Het voorkomen van de merel in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

Gemaal op de grens van de polder Oosterveent en de Eempolder-Noord. Bij deze bebouwing en hoge bomen kan je de merel verwachten¹.

Paul Keuning

Van alle lijststers is de merel in de Eempolders verreweg de meest algemene. De weilanden zijn uiteraard ongeschikt als broedgebied, maar de begroeiing bij de boerderijen geeft voldoende beschutting. Het grasland dicht bij de boerderijen levert flinke aantallen regenwormen en andere kleine dieren op, die als voedsel geschikt zijn. We zien daarom bij elke telling wel een paar merels, al zijn de aantallen ook nooit echt groot. Er zijn in ons land eigenlijk twee groepen merels. De ene zijn de bosmerels, de oorspronkelijke groep die vrij schuw is en vooral dierlijk voedsel eet. De andere zijn de stadsmerels, die zich aangepast hebben aan het leven binnen de bebouwing. Zij zijn niet schuw en leven ook van allerlei ander voedsel. De merels in de Eempolders zijn gebonden aan de bebouwing die daar aanwezig is en zijn daarom waarschijnlijk wat het vergaren van voedsel betreft, meer stadsmerels.

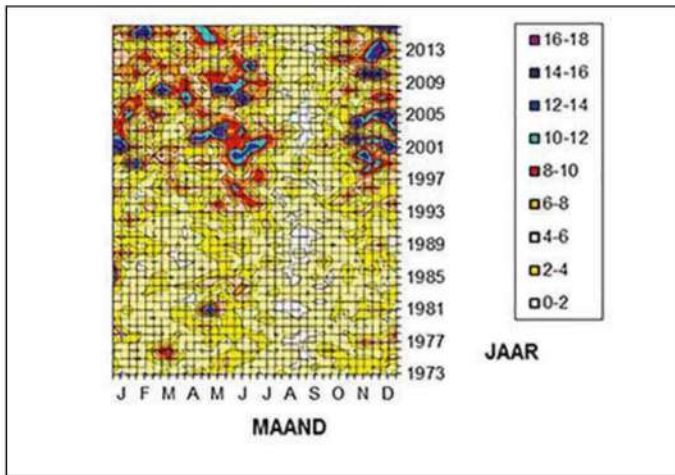
Figuur 1 geeft het algemene overzicht van de waargenomen merels. In figuur 2 staan de aantallen waargenomen merels per jaar. We zien dat die aantallen tot 1990 gemiddeld constant zijn. Na 1990 stijgen de deze snel tot ongeveer de eeuwwisseling. Daarna blijven ze weer constant op een niveau dat bijna drie keer zo hoog ligt als aan het begin van de tellingen. Het is niet

moeilijk om deze ontwikkeling te verklaren. Voor 1990 stonden er vrijwel geen boerderijen in de Eempolders. Bij de landinrichting zijn vanaf 1990 een aantal boerderijen binnen de polder gebouwd. Rond die boerderijen zijn struiken en bomen geplant, en daarmee ontstond broedgelegenheid voor de merel. Voor de landinrichting zag men waarschijnlijk alleen aan de randen van de polders merels, die aan het foerageren waren op de weilanden. Landelijk zijn de aantallen merels al een tijd stabiel. Wat verrassend is, is dat de presentie (figuur 3) ook na het jaar 2000 nog wat lijkt toe te nemen. Het is duidelijk dat er weinig tellingen zijn waarbij geen merel waargenomen wordt.

Figuur 4 geeft de verdeling van de aantallen in de loop van het jaar. De merels die hier broeden zijn vermoedelijk merendeels standvogels. In de winter trekken er ook grote aantallen merels uit oostelijker en noordelijker gelegen broedgebieden door. Vooral in maart en oktober is sprake van een sterke trek, die overigens hoofdzakelijk in de nacht plaatsvindt. Deze trekbewegingen zijn niet in figuur 4 terug te vinden. Wel lopen de waargenomen aantallen in oktober en november op. Het uiteindelijke aantal ligt echter in dezelfde orde als die in april en mei, en dan hebben we duidelijk met onze

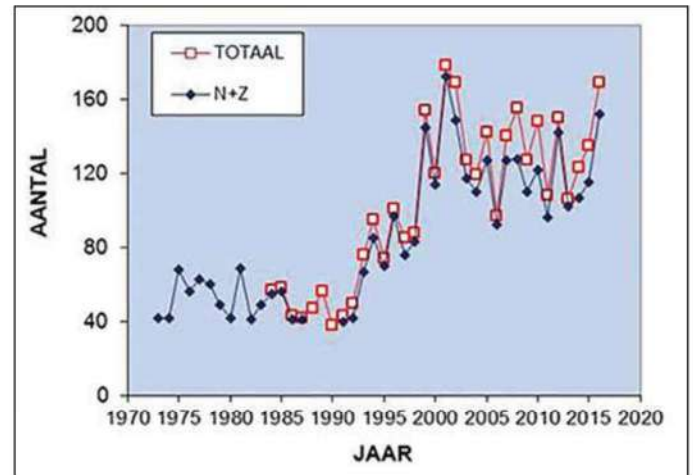
eigen broedvogels te maken. Het lijkt daarom niet waarschijnlijk, dat er in de Eempolders belangrijke aantallen merels als wintergasten voorkomen. Wat sterk opvalt is de inzinking rond augustus en september. Het lijkt erop dat verreweg het grootste deel van de merels dan verdwijnt. Dat is niet aannemelijk, want waar zouden ze dan naar toe moeten? In deze periode maken merels de rui door. Kennelijk gedragen ze zich dan erg heimelijk, zodat ze veel moeilijker waar te nemen zijn. Na de rui schieten de aantallen weer omhoog naar het niveau van voor de dip.

De laatste tijd is er veel te doen over het usutu-virus. Merels zijn hiervoor gevoelig; regelmatig worden in Nederland exemplaren gevonden die ermee besmet zijn. In september waren er zelfs berichten dat de merels bijna uitgestorven waren. Een blik op figuur 4 maakt duidelijk, dat in die periode een sterke, schijnbare afname van het aantal merels normaal is, zodat de zeer alarmerende berichten uit die tijd waarschijnlijk overdreven zijn. Later in het jaar nam het aantal waargenomen merels ook weer toe. Dat neemt natuurlijk niet weg dat er wel degelijk merels doodgaan aan dit virus. Een afname van de aantallen is dan te verwachten. Hoe sterk die is en hoe lang het duurt voor de stand weer op het oude peil is, kan natuurlijk alleen vastgesteld worden door regelmatig

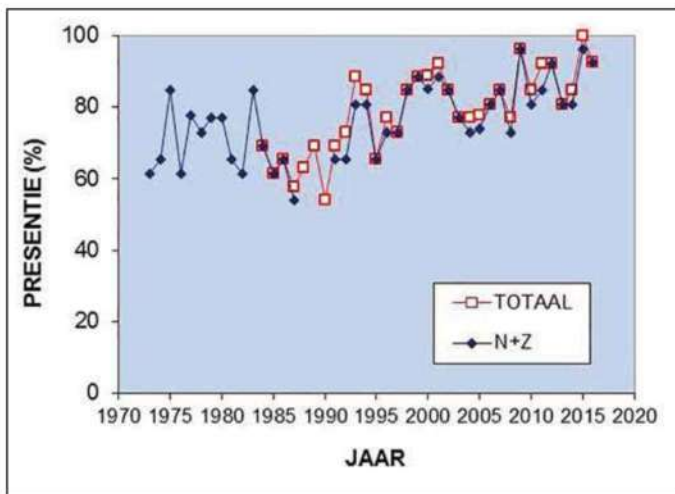
Figuur 1.

Samenvatting van alle telresultaten voor de merel. Tot 1984 zonder de Oostermeent, vanaf dat jaar inclusief de Oostermeent.

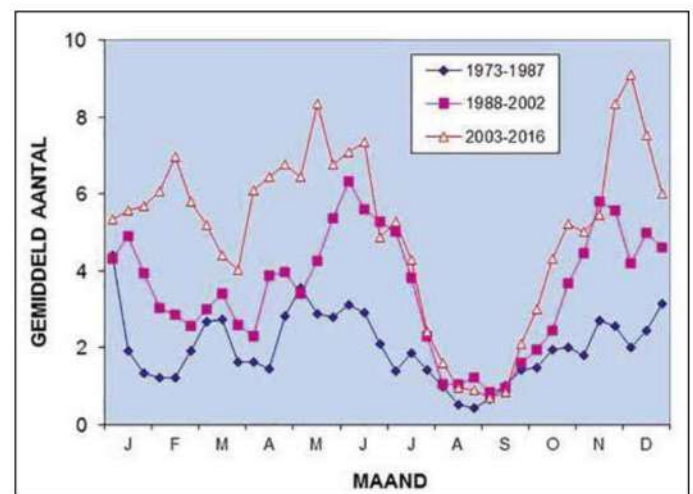
Figuur 2.

Totaal aantal getelde merels per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de rode lijn de totale aantallen.

Figuur 3.

Presentie van de merel per jaar. De blauwe lijn geeft de presentie zonder de Oostermeent, de rode lijn de totale presentie.

Figuur 4.

Gemiddeld aantal merels per decade voor drie periodes van vijftien jaar.

tellingen uit te voeren. De laatste maanden lijken de aantallen in onze tellingen inderdaad erg laag, maar de periode is nog veel te kort voor definitieve conclusies. We gaan dus ijverig door met onze vogeltellingen, ook van de merels.

merel {man}

Rob Moolenbeek

Literatuur

Jonkers, D.A., Kole, R.A. & Taapken, J. (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum